

JIHOČESKÁ UNIVERZITA ČESKÉ BUDĚJOVICE
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

Preference barev u dětí předškolního věku

Bakalářská práce

České Budějovice 2010

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kouřilová Jana

Vypracovala:

Jindrová Michaela

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použité a citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum

Podpis studenta

Anotace

Tato práce se zabývá tím, jaké barvy předškolní děti spontánně volí pro svůj výtvarný projev. V teoretické části je charakterizován rozvoj výtvarných dovedností v průběhu předškolního věku a základní významy barev (zejména z pohledu psychologického, ale též v jiných kontextech).

Výzkumná studie popisuje, jaké barvy děti spontánně nejčastěji volí ve věku cca 3 až 4 let pro své výtvarné projevy. Cílem práce je mimo jiné postihnout, zda lze vysledovat u dětí tohoto věku inklinaci k volbě určité barvě (či barev).

Abstract

This work includes, what colours pre-school ages children choose for its creative expression. In theoretic parts it is described progress of art skills along pre-school age basic meaning of colours (especially from psychological view and also in other contexts).

Exploratory study describes, what colours children in age from three to four years choose most for its creatic sign. The workpoint shows, among other, if it is possible to trace the inclination of the children to selection of the specific colour (or colours).

Klíčová slova

Barva, vývoj kresby, dětská kresba, preference barev, výtvarný projev, význam barev

Key words

Color, drawing development, children's drawing, preference of the colours, creative expression, meaning of the colours

Poděkování

Na tomto místě děkuji z celého srdce všem, kteří mě po celou dobu studia na vysoké škole udržovali v přesvědčení, že vědění je tou správnou cestou vpřed a velkou měrou přispěli k tomu, že jsem mohla vytvořit tuto práci. Dále vedoucí této práce Mgr. Janě Kouřilové a všem, kteří během studia přednášeli.

Ač v druhém odstavci, ale v srdci na prvním místě patří dík mé rodině, zvláště pak rodičům, kteří mě vždy podporovali ve studiu a dokázali vytvořit to nejdůležitější pro úspěch a to je rodinné zázemí a pochopení.

Obsah

1. Úvod	7
2. Barva	8
2.1 Psychologický a obecný význam barev podle M. Lüschera	10
2.2 Symbolický a smyslový význam barev a symbolika barev v různých kulturách.....	13
2.2.1 Bílá.....	13
2.2.2 Černá.....	14
2.2.3 Žlutá.....	15
2.2.4 Zlatá.....	17
2.2.5 Zelená.....	17
2.2.6 Červená	19
2.2.7 Purpur	20
2.2.8 Modrá.....	21
2.2.9 Růžová.....	23
3. Vývoj dětské kresby	24
3.1 Období skvrn	25
3.2 Stadium čmáranic.....	25
3.3 Stadium čarání	26
3.4 Stadium hlavonožce, univerzálních postav.....	26
3.5 Intelektuální realismus (5-7 let)	27
3.6 Vizuální realismus (7-12 let).....	27
4. Praktická (výzkumná) část	28
4.1 Hypotézy	28
4.2 Design výzkumu	29
4.3 Ověření hypotéz	32
4.4 Shrnutí výzkumné studie, interpretace a rozbor výsledků	33
5. Závěr.....	40
6. Seznam použité a citované literatury	42
7. Použité internetové zdroje.....	43
8. Seznam příloh.....	43

1. Úvod

Co je to barva? A je opravdu možné, aby člověk, ať vědomě, či nevědomě, preferoval nějakou určitou barvu? Toto téma mě zaujalo, snadno se v mnohým zdrojích dočteme významy barev i to, jak mohou ovlivnit naši psychiku. Ale to, zda lidé (v našem případě děti) k některým z nich inklinují, se v dostupné literatuře příliš nepíše. I proto jsem se na tuto problematiku chtěla zaměřit a provést menší výzkum, a to vzhledem k mému zaměstnání a oboru studia, u dětí předškolního věku.

Abych přiblížila tvorbu dětí předškolního věku, popíši v teoretické části ve stručnosti její vývoj od prvopočátků výtvarného zobrazování do konce předškolního věku. Dotkneme se i významů barev. Jelikož mě v jedné z knih, které jsem k tomuto tématu načetla zaujal vznik jednotlivých barev, zmíním ve zkratce i je.

V praktické části bude představen uskutečněný výzkum, na kterém jsem postavila výsledek své práce. Úskalí a problémy, které mohly při zkoumání vzniknout, kterým jsem se snažila předejít a kterým se mi předejít nepodařilo.

V přílohové části jsou vloženy některé vypracované, ale i nepoužité pracovní listy, které jsem použila. Důvod k jejich podobě zmíním také, jelikož se domnívám, že je neméně důležitý.

Cílem mé práce tedy je postihnout, zda lze vysledovat u dětí tohoto věku inklinaci k volbě určité barvy (či barev), příp. s čím může tato tendence souviset.

2. Barva

Člověk vnímá svět, ve kterém žije, barevně; barevný je i jeho obraz světa. Každá z barev má svůj vlastní příběh, mnohé však mají společné. Tím jsou dány i jejich souvztažnosti mezi sebou a nejsou zdaleka jen optické, fyziologické, fyzikální, psychologické a jiné, ale především významové. Přes všechn soudobý vědecký pokrok chemie, fyziky, fyziologie, optiky či psychologie není systematizace barev ustálená, a to je důkazem složitosti tohoto jinak tak očividného jevu, jakým barvy jsou. Nedospělo se dosud ani ke shodě, kolik je základních barev a které jsou doplňkové, ani ke spektrálnímu postavení achromatických barev bílé a černé. V současné době převládá přesvědčení, že základní barvy jsou tři, červená, žlutá a modrá. Počet základních barev přesto není závazný.¹ Například M. Lüscher (1969) vycházel ze čtyř barev, žluté, modré a zelené. Avšak nejen počet základních barev není pevný, i jejich výběr souvisí s hledisky a metodickým přístupem k barvám.

Barvami se člověk magicky chránil, nanášel je na své tělo a pleť ve víře, že ho ochrání ve válce, při lovu, i v léčitelství. Podobně zbarvoval i své oblečení, aby se uchránil před lidmi, zvěří nebo zlými duchy. Barva rouch vyjadřovala i sociální nebo duchovní postavení, moc a sílu.

Také jazykové překlady pojmů, slovní přesmyčky, krácení, splývání, opisy, zástupné asociace a další zastřely přesný význam. Klíč k historickému pojmosloví má v ruce především lingvistika.

Američtí antropologové Berlin a Kay vypracovali tabulku četnosti užití barev v různých jazycích, z níž lze vyvodit:¹

1. všechny jazyky mají pojem pro černou a bílou barvu
2. má-li jazyk označení pro tři barvy, pak jednou z nich je červená
3. při čtyřech pojmech jsou zahrnuty žlutá nebo zelená
4. pět pojmů zahrnuje žlutou a zelenou
5. má-li jazyk šest označení, vztahuje se jedno k modré barvě
6. sedm označení má pojem pro hnědou
7. jazyk, který má pro barvy osm a více slovních pojmů, označuje také fialovou nebo růžovou nebo šedou barvu v libovolné kombinaci

Jde o velice obtížně řešitelnou otázku, což dokládá i poznatek, že při běžné citlivosti může člověk rozpoznat až sto tisíc barevných odstínů, podle Ostwalda až jeden milion. Ženy rozpoznávají více barev, a to přesněji a spolehlivěji, než muži. Odlišit barvy člověk dovede, jen označit všechny jejich odstíny nedokáže, jelikož na to nemá dostatečně velkou slovní zásobu.²

¹) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

²) tamtéž

2.1 Psychologický a obecný význam barev podle M. Lüschera³

Podle M. Lüschera existují čtyři barevné typy člověka (červená, zelená, modrá a žlutá), které odpovídají čtyřem normálním variantám jeho sebecitu. To jsou 4 typy osobnosti (sebedůvěra, sebeúcta, spokojenost a vnitřní svoboda). Přestože se individuální vnímání jednotlivých barev a jejich odstínů u jednotlivých lidí velmi odlišují, při empirických výzkumech preferencí barev docházejí vědci k výsledkům, které mají obecnou platnost. Podle M. Lüschera, který nejvíce rozpracoval významy barev, jsou jejich obecné významy, platné pro většinu populace, následující:

Červená - vzrušení, vznešenost, energická akce, změna, přetváření a pronikání vpřed, dobývání, energie a sebevědomí, výstraha

Oranžovočervená - Přímíšením žluté se účinky červené barvy stupňují.

Oranžová - Slunce, bohatá úroda a bohatství obecně, radost, slavnostní vzrušené očekávání, ale i bezcílné hektické rozčilení.

Tmavočervená barva - Majestátní, sebevědomá bez střetů, klid, příměří, spravedlnost.

Modročervená barva - Zadržaná síla koncentrovaná uvnitř, vynucená zdrženlivost.

Růžová barva - Volnost a zároveň energie – něžná aktivita.

³) LÜSCHER, Max. Čtyřbarevný člověk. Vyd. 1. Praha : Ivo Železný, 1997.

Tmavomodrá barva - Harmonie, klid, vážnost, rozjímání, mír, spokojenost.

Modrá barva - Klid, důvěra, tradice, stálost přetrvávající na věky, matriarchát.

Světle modrá barva - Bezstarostné veselí, neklade žádné nároky a v ničem se neangažuje. Je přívětivá, vyvolává představu vzduchu, oblohy a ticha.

Červenomodrá barva - Vroucí pohoda, vnitřní vzrušení.

Zelenomodrá barva - Tmavá – hrdost, uzavřenost, sebezbožňování. Světlá – chladná odtažitost, hygienická sterilita.

Fialová barva - Zastřené vzrušení, skryté tajemství, které vyvolává znepokojení, zdrženlivá střízlivost, pokora, skromnost.

Zelená barva - Příroda, ekologie, naděje, růst.

Modrozelená barva - Světlá (tyrkysová) – chlad, sterilita, odstup.

Tmavá – působí tvrdě, zarytě a tvrdošíjně.

Žlutozelená barva - Otevření se, dává impuls k navázání kontaktu. Překročením meze přidání žluti působí vtíravě a podbízivě.

Žlutá barva - Dynamické uvolňování energie, které vystupuje ven, rozvoj, povzbuzení, osvobození, působí vesele a otevřeně, ale může být spojována i s povrchností a přelétavostí.

Zelenožlutá barva (Citrónová žlut) – chladnější, naznačuje potřebu bránit se uvolnění napětí.

Hnědožlutá barva - Obsahuje dynamiku otvírání se, ale místo povrchnosti žluté nastupuje výraz hlubší pohody mysli.

Červenožlutá barva - Intenzivní navazování kontaktů, radostné cítění a prožívání.

Zlatá barva - Symbolizuje pocit zářícího štěstí.

Hnědá barva - Zem, teplo a bezpečí, tradice a zdrženlivost, jistota, pořádek.

Šedá barva - Neutralita, hranice mezi prostory.

Bílá barva - Osvobození, absolutní svoboda, nový začátek, čistota, chlad, mír.

Černá barva - Koncový bod tmavosti představuje konečné rozhodnutí, agresivní vzdor, popření pestrého života, nicotu, absolutní odříkání, je výrazem pro bojovné „ne“.

2.2 Symbolický a smyslový význam barev a symbolika barev v různých kulturách

Ve 13. století se vytvořila obecně srozumitelná významová soustava barev, uplatňovaná v mluvě květin, symbolice kamenů, v heraldice i oblečení. Podle této soustavy se orientují lidé podnes.

2.2.1 Bílá

Podle systematiků a teoretiků barev jsou bílá a černá barva uznávány za achromatické, čili nebarevné barvy. Průzračné bílé světlo je světlem složeným ze všech barev. Zastupuje morální čistotu, osvícení vírou založené na etice a zároveň navozuje i představu lidské individualizace, vymanění se z područí temných přírodních sil. Běl a svit, světlo a osvícení vyjadřují vítězství nad pudovou temnotou přírodních závislostí. Bílá je barvou přechodu z jednoho údobí života do druhého nebo z jednoho světa do jiného – bílá je svatební košile, rubáš, umrlčí prostěradlo, roucha těch, kteří na sebe berou klášterní řeholi a zříkají se tak barevného hmotného světa.

V nejstarších mýtech je běl spojována s bílým světlem luny a s významy, jež navozuje jako zpředmětnění nebo zosobnění ženského kosmického principu. Albíni byli mezi zvířaty posvátní a proto byla bílá zvířata přičena božstvům, jejichž barvou je právě běl.⁴

⁴) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

Je symbolem čistoty, panenství, i když současně je spojena i se stárnutím a s následující smrtí. V Orientu je barvou truchlení. Pro Tibeťany je bílá barvou hory Meru, která má být ve středu světa a symbolizovat přístup k poznání. V Orientu je barvou truchlení.⁵

2.2.2 Černá

Je viděna a významově chápána jako protiklad a opak bílé. Proti zářícímu bílému Slunci života stojí Měsícem zatmělé černé Slunce jako Smrt. Proti svatozáři světců stojí černá svatozář Jidášova jako znamení prodejnosti a zrady. Vůči bílé magii, dobré, pomocné, a tudíž pravé stojí černá magie, neblahá, levá, nevyzpytatelná, plná tajemného vědění a tajemných sil, nad nimiž muž neměl moci.

Tma je doslova i přeneseně slepotou vyvolávající úzkost existenční a také existenciální. Čerň noci je děsivá, činí svět neviditelný, zbavuje jej tvaru a barev. Černá barva je spojována s černí země, jejím temným nitrem, tím, co leží pod rovinou života, v podsvětí.

Černá je jako všechny barvy významově dvojznačná. Znamená smrt a místo určené člověku po smrti, je ale rovněž místem, kde uzrává zrno, kde leží životodárná jezera a moře podzemních vod. Čerň a vody patří k sobě, i kůň, který měl být obětován při prosbě o déšť musel být černý jako mrak plný deště.⁶

⁵) PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

⁶) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

V evropském kulturním okruhu je pohřební odění převážně černé, černý je i závoj zahalující ženinu tvář, jelikož duch zemřelého prodlévající dál na zemi neměl především ji poznat, aby jí nemohl uškodit.

Lidu byla určena šedá, hnědá a černá barva, šlechta se odívala barevně a měšťan, který se postavil proti ní, musel vypadat velice střídmě a černě.

Z hlediska fyziky je černá barva nasycena světlem, kterého vstřebává víc, než kterákoliv jiná barva. I ta nejsytější čern nemůže být nikdy zcela černá, jelikož může být viděna pouze ve světle.

Pokud jí někdo dává přednost, znamená to, že odmítá svůj úděl. Černá je barvou vzdoru a protestu. V Lüscherově testu tato neobvyklá volba vždycky upozorňuje na nějaký závažný vnitřní konflikt.

Na Západě je černá barvou smrti, smutku a podsvětí. Ve Španělsku se ale dostává do významu slavnostní barvy (svatby apod.). Pro hinduisty byla černá symbolem času a rovněž symbolem bohyně krvavých obětí a orgií Kálí. Egypťanům symbolizovala znovuzrození a vzkříšení.⁷

2.2.3 Žlutá

Je široce přijímaná pro svůj jas a kladné pocitové a věcné asociace. Volí ji energetičtí, draví a drsní lidé. Zářivě žlutou mají rádi ti, kteří jsou veselí a uvolnění. Nosí ji lidé extrovertní, kteří chtějí být viděni ostatními, lidé kteří nechtějí zapadnout v davu. Podobně působí také barva oranžová.

⁷) PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

Žlutá a okrová je odedávna spojována se ženou a ženským živlem. I proto bylo v egyptském umění vše, co se žen dotýkalo podáváno barvou žlutou.

Žluť je barvou skutečného, přirozeného světla, v přírodě je všude kolem. Do žlutých rouch se v dávnověku halila sluneční božstva a jejich zástupci na zemi, kteří se tím sami zbožnili a postavili na úroveň božstvu, za něž ve svých říších vládli.

V čínské kosmologii měla význam středu, byla pátou, vertikální světovou stranou větrné růžice, totiž její osou a středem. Který spojoval světelnou žluť nebes se žlutou sprašovou zemí.

Žlutá barva byla přisouzena milostné bohyni Afroditě. Stejně tak byla do žlutého roucha oděna Freya, bohyně jara, manželství a manželské lásky. Také řecké a římské nevěsty se halily do žlutých závojů, protože žlutá znamenala „záruku a příslib“ lásky. Je i součástí středověké milostné písně, zvláště výmluvné a jasné v symbolice květin, kdy žlutý šafrán sliboval smyslné naplnění milostného vzplanutí.

Krátce kvetoucí a rychle uvadající jarní žluté květiny upomínají člověka na krátkost času, jež mu je v pozemském bytí vymezena a s níž se tak těžko smiřuje.

Křesťanství přehodnotilo významově také žluť, která se stala barvou čarodějnic a nevěstek. Musely nosit plavé paruky, žlutou stuhu, šátek nebo pás. Žlutě se také musely často oblékat ženy katů a kacířů, židé, svobodné matky a zrádci, ve žlutém rouchu byl zobrazován Jidáš. Nečistá žluť je nejen potupná, ale vždy i varovná-žlutá vlajka varovala před morem a na roveň moru bylo postaveno všechno, co bylo žlutě označeno. Varovala i křesťany před jinou

vírou, zvláště židovskou. Židé museli nosit žlutý kuželovitý klobouk, museli se značit žlutým kruhem nebo žlutou Davidovou hvězdou.⁸

Byla to rovněž barva podváděného muže nebo pokání. Kající se poustevníci nosili vedle hnědého nebo šedého roucha i žluté.

Žlutá vlajka na Západě označovala místo nemoci a karantény. V severní Evropě znamená žlutá lest, zbabělost, nevěru, zradu apod. V Číně je však žlutá národní barvou zasvěcenou císaři. Pro buddhisty je symbolem pokory a odříkání. V mayské kultuře Střední Ameriky je spojována se Západem.⁹

2.2.4 Zlatá

Jako barva slunce je symbolem vznešenosti. V Egyptě je spojována s bohem slunce Ra a s obilím, na němž závisel život. Hinduisté ji považují za symbol pravdy. Pro Řeky byla symbolem rozumu a nesmrtelnosti. Nesmrtelnost byla ztělesněna zlatým rounem, které našel láson zavěšené na stromě života.¹⁰

2.2.5 Zelená

Je barvou životní naděje. Vše, co je zelené, je nadějně a v naději. Byla přisuzováno ženě, v níž se obrozoval život v nekonečném opakování. Zelená byla vždy symbolem života, znovuzrození, svěžesti a mládí, přírody, jara a naděje - v tom se shodovala všechna náboženství, víry a kultury. Každé zelené jaro ujišťuje člověka, že smrt byla zažehnána, že se znovu obnoví život. S věčností je pro svou zelenou barvu spojen nefrit, v Číně zvolený za náhrobní

⁸) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

⁹) PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

¹⁰) tamtéž

kámen a nazývaný papírem věčnosti. Pro svou blízkost k vodě, vegetaci a životním nadějím, a tím i k moudrosti lidského bytí tkvící v poznání a přijetí nevyhnutelnosti, se stala zelená barva, od modré často neodlišována, svou povahou až archetypickou barvou islámských zemí.

Život a smrt se dotýkají; úzkostí života je smrt. Zelená tráva má v této souvislosti mimořádnou významovost. Být bezmocný a bez moci, ležet bezvládně pod zeleným drnem namísto na zeleném drnu stát a zaujímat ve světě svůj postoj-znamenalo být mrtvý. Známe i lidová tvrzení „ležet pod drnem“ nebo „hryzat travu“, kde tato gesta mají význam smrti. Tráva byla i právním symbolem, předáním trsu zelených travních stonků byla stvrzována právní úmluva uzavíraná na věčné, tj. navracející se časy. Předáním trsu trávy uznal porážku poražený.

I zelená barva je dvojznačná, je výrazem životní naděje, ale i těch sil, které člověka strhávají zpět do pudového světa, do nevědomého a nevědoucího jednání.¹¹

Ten, kdo dává přednost zelené barvě bude zřejmě za všech okolností stát na svém a nezalekne se žádných překážek. Má sklon pečovat o druhé, ale také je rád ovládá a kontroluje. Touží po obdivu a uznání. V Lüscherově testu volí zelenou (modrozelenou) lidé stateční, houževnatí, ale také umínění a málo přizpůsobiví - ti, co se o nich říká, že jsou schopni "jít hlavou proti zdi". Odmítají ji lidé originální, ale také přepjatí a určitě není oblíbenou barvou zklamaných a vnitřně nejistých. Příčinou odmítání zelené může být i tělesná slabost. Za

¹¹) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

nesympatickou (tvrdou, jedovatou apod.) ji totiž často označují lidé trpící srdečními chorobami, např. anginou pectoris.

Symbolizuje svět pocitů a také přírodu. Jako ambivalentní barva bývá také spojována se žárlivostí.¹²

2.2.6 Červená

První barvou, kterou barevné vidění ontologicky a fylogeneticky počalo, byla červená, teprve pak následovaly ostatní barvy. Psychická účinnost červené je ze všech barev nejsilnější, fyzikálně je však červeň paradoxně barvou s nejnižší energií.

Díky zkušenostem je spojována s krví a životem. Středoevropské venuše, mezi nimi i Věstonická, nesou stopy červené barvy, a jsou tak prvními barevnými plastikami. Jsou zobrazením ženských božstev svázaných s tabuizovanou menstruační krví, porody a v krvi se rodícím životem, se záhadnými, tajemnými, zraku skrytými a nevysvětlitelnými jevy. Červená barva je v těchto souvislostech ženské povahy.

I červená barva je dvojznačná a významově zaměnitelná a její význam odvisí od souvislostí, ve kterých se ocitá. Starý Egypt znal červenou barvu jako neblahou. „Začervenit“ znamenalo smrt, tj. zkrvavení, „červená/rudá“ země byla smrtonosnou pouští. Křesťanství vtisklo červené jak záporný, tak kladný význam. Rusovlasá předkřesťanská božstva splynula s představou démonů a ďábla, jimž ale kromě červené byly přisuzovány i barvy černá, modrá a zelená. I v pohádkách červené pírků za kloboukem zeleně oblečeného mysliveckého

¹²) PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

mládence prozrazuje ďábla. Červená je i barvou sexuality a erotiky. Na druhou stranu ze zářivosti rumělky vyplývá její světelnost a se světelností byl zase spojován plamen jako zdroj očištného světla i duchovního osvětlení. Červená má vztah i k pozemské spravedlivosti.¹³

Červená je výrazem životní síly, aktivity, potěšení z činnosti a také barvou dobrého kontaktu s okolím. Značí touhu po silných a hlubokých zážitcích, po úspěchu. Přednost jí proto dávají lidé cílevědomí, energičtí, tvořiví, schopní usilovné práce a soustředěného vypětí, ale také násilníci. Odmítání červené může být příznakem nedostatku sil, ochablosti, pasivity. Je znamením, že člověk na své úkoly již nestačí, že se cítí unaven, vyčerpán. Takovým lidem se zdá, že nedosáhli toho, čeho dosáhnout chtěli, že se jim to už ani nemůže podařit.

Barva války, mužství a činorodosti. Do této barvy jsou oděni bůh války Mars a největší římský bůh Jupiter. Pro Číňany je symbolem štěstí, pro křesťany barvou Kristova umučení.¹⁴

2.2.7 Purpur

Je to barva, kterou Platon označil za nejkrásnější ze všech a kterou si přivlastnili už v době perské říše ti, kteří si ji mohli opatřit – vládcové. V purpurově červeném sále se rodily děti císařoven, které při narození byly haleny do purpurových plenek a plachetek na znamení nejvyšší vznešenosti a

¹³) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

¹⁴) PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

božskosti. Purpur byl drahý proto, že byl získáván ze samiček mořských měkkýšů, purpurového plže Purpuridae.

Určení barvy a pojmenování je těžké, jelikož purpur může být odstíněn do všech barev, může mít nádech do zelena, žluta, modra i do fialova.¹⁵

2.2.8 Modrá

Je poslední barvou, kterou si člověk uvědomil a pojmenoval ji. Pro neblahou sílu, kterou má, je zneklidňující a obávaná modř barvou nepřátel, démonů, nestvůr, pekelného jícnu, šílenců a lidí, kteří ztratili duševní rovnováhu. Strach je vždy modrým strachem, špatný, černý den je vždy modrým dnem. Modř je jako barva smrti i barvou vykupitelství a vykoupení.

Sjednocovala mužský a ženský princip kosmu, klad a zápor, červenou a modrou barvu, barvu světelné a ohňové záře a barvu temnot modrých hlubin noci a vod. Modrá jsou mořská božstva a bytosti, které obývají mořské a vůbec vodní hlubiny, modré jsou i atributy těchto božstev. Děsivé a obávané moře a modř patřily k sobě; *caerulea tabula* byla modrou deskou, na níž se zaznamenávala jména utonulých na moři.

Je barvou antického podsvětí, jen je to více temná, sinavým přívitem osvětlená modř. Spolu s červení je nejdůležitější barvou v čarodějnictví. I podsvětní ďábel, který se dovedl proměnit v modrou páru a zmizet, nosil modrý plášť.

Je výrazem věrnosti Bohu a věrnosti víře, toho nejvzácnějšího a nejdražšího, čeho se věřícímu dostává, ale také vratkosti a nejistoty bytí,

¹⁵) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

netušícího a nevědoucího nic o okamžicích, které přijdou. Modř a melancholie jsou na sebe bezprostředně vázány.

Modré oblečení novorozенých chlapců a červené (růžové) oblečení děvčátek má své kořeny ve snaze ochránit je magicky barevným kouzlem. Zlo a démony měla odvrátit také modrá ostění oken a dveří, modré okenice a dveře řeckých stavení. Modř měla zabránit démonům vniknout do příbytků, stájí, do lidského světa v užším smyslu, ke kolébkám a ložím. Je pravděpodobné, že se zde prosadila zkušenost, že chladná barva odpuzuje hmyz, přenášejíci na člověka i zvířata tolik obávané choroby. Je to barva vysvobozující a nadějná, barva rajského nebeského zásvětí, ale i noční tmavomodrá barva hrůzy, smrti a smutku. Modř odstíněná fialově nebo šedě je považována obecně v islámských oblastech za barvu spojenou se zlem a satanem, je barvou démonů, ďáblů, pekel, ale i všemožných zločinců.

Za modrou barvou se skrývala též odmítavost, nepoddajnost i odbojná nezávislost žen, která však byla podmíněna jejich lesbickým založením. Stejně tak je znakem zženštění mužů a změkčilosti homosexuálů.

Po významových ponořit se do hlubin vlastního nitra, není spokojen se svými současnými vztahy, s vazbami, které tato barva představuje.

Barva intelektu, míru a rozjímání. Je symbolem vody a chladu, ale také oblohy, nekonečnosti a prázdnoty. Pro křesťany je modrá barvou Panny Marie, jenž je vždy zpodobňována v modrých šatech. Staří Řekové a Římané připisovali modrou barvu Venuši, bohyni lásky.¹⁶proměnách modré, zobecněla koncem 15. století představa, že modř a láska jsou nedělitelné a že modř může

¹⁶) PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

lásku vyvolat. Také potenční pilulka Viagra je modrá, a navozuje tak na tradiční významové spojení modré barvy s láskou a sexualitou.¹⁷

Dávají jí také přednost lidé, kteří touží po klidu: unavení, přepracovaní, i ti co nemají rádi změny. Pokud někdo modrou barvu odmítá, možná má strach

2.2.9 Růžová

Symbol něhy, jemnosti a romantické lásky. Bývá označována jako barva srdce a obsahuje jemnější kvality červené. Je barvou těla a smyslnosti. Lidé, kteří mají rádi tuto barvu mohou chovat náklonnost k hmotným věcem, je spojena s vnitřně pociťovanou energií srdce, s Venuší. Reprezentuje lásku, usmíření, přátelství, soucit, důvěru, věrnost, romantiku, štěstí, harmonii, smyslnost a splynutí. Uvolňuje napětí ve svalech a v mysli.¹⁸

¹⁷) BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999.

¹⁸) Winderstone Alkiee [online]

3. Vývoj dětské kresby

Stejně, jako barvy, tak i dětská kresba má svou symboliku, svůj význam, který je třeba dobře chápat nebo se ho snažit pochopit.

Kresba, podobně i jako ostatní chování člověka, zjevuje také osobnost autora a jeho vztahy, podává sdělení o citovém a prožitkovém světě dítěte. Z kresby se tak dozvídáme o vitalitě a emocionalitě dítěte, o jeho aktivitě a zájmech. Dítě v ní však odhaluje obsahy, o nichž by se mu jinak nemluvilo snadno nebo by o nich mluvit nedovedlo. Buď proto, že ještě nemá dostatečně velkou slovní zásobu, nebo proto, že si svůj stav neuvědomuje. Kresba takto tomu, kdo jí rozumí, nabízí klíče k pochopení zašifrovaných problémů, pocitů, přání a stavů dítěte. Dítě na papíře vystihuje svá vědomá i nevědomá přání a ke kresbě samotné je motivováno aktuálními zájmy nebo tím, co ho trápí. Kresba také bývá cenným dárkem těm, které má rádo.

Kresba je jedním z nejvhodnějších přístupů poznání osobnosti dítěte. Není pouhou hrou nebo sněním, ale obsahuje také realitu. Ke kreslení dítě nemusíme nutit, protože je to spontánní činnost. Při interpretaci si však musíme uvědomit, že jedna kresba nemůže odhalit vše. Bylo by velkou chybou vyvozovat závěry a diagnózy z jediného obrázku dítěte, které neznáme. Každé dítě je nutné posuzovat také z hlediska sociálních a kulturních souvislostí.

Dětské kresby procházejí stádii, které těsně souvisejí s vývojem intelektu dítěte. Každému věku odpovídá specifický typ kresby. Dětská kresba se vyvíjí

v závislosti na vývoji jedince, a to bez ohledu na jeho umělecké schopnosti. Přestože někdy bývá provedení kresby neobratné, nemusí to nutně být příznakem duševní zaostalosti. Kvalita kresby odráží nejen úroveň intelektu, ale i emoční rovnováhu dítěte.¹⁹

3.1 Období skvrn

Děti, které ještě nedosáhly jednoho roku, kreslí "skvrny". Dokonce existuje tvrzení, že radost, z tohoto čmárání se přibližuje potěšení z kálení. Nemělo by být rodiči dítěti odpíráno.

3.2 Stadium čmáranic

Kolem jednoho roku až dvou let věku dítě prochází stádiem čmáranic. Již toto stádium je velmi důležité a může nám leccos odhalit. Tužka je jakýmsi prodloužením ruky a čáry přímo souvisejí s „já“ dítěte. Dítě většinou čmárá všemi směry a nezvedá tužku. Při pozorování dětí v tomto věku můžeme pozorovat osobité, i když neobratné pohyby.

Šťastné dítě často kreslí silné čáry, které na papíře zaberou mnoho místa. Naproti tomu se stává, že nevyrovnané dítě tužky brzy zahodí. O mnohém vypovídá i držení tužky. Duševně opožděné děti nebo děti s nesprávným vývojem většinou tužku neumějí držet. Existuje i spojitost mezi prvními čmáranicemi a prvními kroky dítěte. Vždy však existuje mnoho okolností, které mohou způsob kresby ovlivnit.

¹⁹) DAVIDO, Roseline D. Kresba jako nástroj poznání dítěte. Vyd. 1. Praha : Portál, 2001.

3.3 Stádium čarání

Následuje bezprostředně po stádiu čmáranic a trvá přibližně do 3 let. Je již ovlivněno intelektuálními faktory. Dítě však ještě neudrží dlouho pozornost, během kreslení mění původní nápad, pokud vůbec kresbu dokončí. Nakonec dítě čáranici nějak pojmenuje. Bývá to okamžitý nápad nebo náhodná podobnost a na základě toho nazýváme toto stádium také jako „náhodný realismus“. V tomto období kreslí děti nejčastěji uzavřené smyčky se zjevným úmyslem napodobit písmo dospělých.

3.4 Stádium hlavonožce, univerzálních postav

V tomto stadiu se vyvine a vyvíjí smysl pro přesnost. Kolem třetího a až do pátého roku dítě začíná kreslení zvládat a svým obrázkům přikládá určitý význam. Postava je znázorněna kolečkem představujícím současně hlavu i trup zepředu a k němu přiléhají dvě čáry – nohy, později přidává dítě další dvě čáry – ruce. V souvislosti s tím, jak se vyvíjí úroveň intelektu, postupně přibývá detailů, jako ústa, oči, popř. pupík.

Kolem pátého až šestého roku se začíná objevovat trup – je znázorněn dalším kolečkem. Postava je vždy zobrazena zepředu, ruce mívá v různé výšce. Až kolem šestého roku je tělo postavy úplné a se všemi končetinami.

Různé způsoby zobrazení postavy poskytují také důležitou informaci o tom, jak dítě vnímá samo sebe a jak se cítí, jelikož kresba je také mimo jiné ukazatelem emočního vývoje.

3.5 Intelektuální realismus (5-7 let)

V tomto věku kresba vyjadřuje dětský svět, dítě z něj kreslí to, co ví a zná. Je to realita, jak ji vidí a zpracovává dětská mysl. Často se také setkáme s „hieratickou perspektivou“ - co je důležité je největší. Objekty jsou také uspořádány podle děje, jak šly za sebou. Objevuje se i „sklápění, kde chybí perspektiva, předměty jsou disproporční a svědčí o tom, jak dítě obtížně rozeznává, co je horizontální a co vertikální. Zvláštností tohoto stádia je i pravoúhlost, kdy například komín ke střeše přiléhá do pravého úhlu. Některé děti řadí události do „pásů“.

3.6 Vizuální realismus (7-12 let)

Toto stadium závisí, ostatně jako všechny, na několika faktorech, například na mentální úrovni, sociálním a kulturním prostředí a emoční zralosti. V tomto období se dítě již často snaží kreslit to, co vidí, také začíná zobrazovat postavu z profilu.

4. Praktická (výzkumná) část

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda lze vysledovat u dětí od 2 do 4 let věku inklinaci k volbě určité barvy (či barev). Při práci jsem došla k několika otázkám, které jsem si musela položit a i s těmi jsem dále pracovala. Důležitý se mi totiž zdál fakt, co je vlastně preferovaná barva. Ta, kterou dítě vezme do ruky jako první, nebo ta, která je v jeho kresbě nejčastěji zastoupená? Proto jsem se zaměřila na oba tyto pohledy a na základě získaných vzorků jsem došla ke dvěma výsledkům (obr. 1-4).

4.1 Hypotézy

Jelikož jsem nenašla v dostupné literatuře zmínky k tématu práce, napadly mě 3 myšlenky, důvody, proč by děti mohly volit určité barvy:

1) Nejspíše budou volit barvy, které jsou v jejich okolí často zastoupeny a jsou jim tím blízké. Dost možná takové, které jsou naší kulturou a společností podbízeny, jako růžová a modrá. Tudíž, že děvčata spíše zvolí barvu červenou či růžovou, chlapci barvu zelenou nebo modrou.

2) Další důvod, proč by děti mohly volit určitou barvu, a to růžovou, či fialovou je fakt, že děti jsou bytosti veskrze naivní a nezralé.

3) To, že jsou děti energické, plné elánu, spontánní, by mohlo být důvodem, že budou preferovat barvy teplých odstínů.

4) Goethe kdysi napsal, že přírodní lidé, drsné národy a děti inklinují k intenzivním barvám a v oblibě mívají zejména žlutou a červenou. Zajímalo mě i to, zda se jeho slova potvrdí nebo děti ukáží něco jiného.

Jinak jsem skutečně netušila, k jakým výsledkům bych však mohla dojít, protože člověk je individualitou a jeho chování můžeme skutečně jen předpokládat a tušit, nikoliv vědět předem.

4.2 Design výzkumu

Výzkum byl vykonán u vzorku 34 dětí ve věku cca 2,5-4 let, v prostředí 2 různých MŠ. Testování proběhlo v několika dnech a u každého dítěte pouze jednou.

Než jsem začala samotný výzkum, narazila jsem na několik možných problémů, které by mohly při mé práci ovlivnit děti ve výběru jednotlivých barev a kterým jsem se chtěla vyhnout. Na základě těchto možných úskalí jsem postupovala při tvorbě pracovních listů, výběru pastelek, i samotné práci s dětmi.

Snažila jsem se o to, aby děti byly co nejméně ovlivněny ve své volbě a aby byl výsledek práce co nejspolehlivější. Když bych dala dětem za úkol nakreslit určitou věc, či postavu, byly by ovlivněny barvou pleti člověka, reálnou barvou prostředí a věcí. Tudíž jsem se rozhodla předtisknout na papír velikosti A4 celkem 5 kruhů (viz. příloha). Tato volba, přesto, že se může zdát jednoduchá, je univerzální, neutrální a nic nepředznačuje. Dokonce ani výběr pastelek nebyl snadný. Těžko jsem vybírala ty, ve kterých by byly zastoupeny všechny základní barvy, barva stopy odpovídala barvě laku na rukojeti pastelky, aby děti

nebyly při práci mateny jinými odstíny a i výsledek mé studie by pak nebyl přesný. Nakonec jsem zvolila ty, ve kterých chyběla barva bílá s předpokladem, že děti budou kreslit na bílý papír. Při samotném výzkumu jsem dětem vždy předložila nové balení pastelek, aby žádná z nich nebyla použitá, ořezaná, zlomená a tudíž odlišná od ostatních. V tom případě by totiž dítě mohlo sáhnout po té, která se liší.

Jsou důvody, kvůli kterým jsem nevolila například rozhovor a dotazy, která barva se dítěti líbí. Mezi ně patří i ten, že některé z testovaných dětí ještě nemají dostatečnou slovní zásobu na to, aby pojmenovaly barvu, která se jim líbí. Dalším důvodem je, že řízený rozhovor není spontánní činností jako kresba, která může o mnohém vypovídat a při které dítě vezme barvu naprosto bez přemýšlení. Obecně by tedy validita výpovědi dětí byla sporná a k výzkumu nepříliš vhodná.

V nespolední řadě bych chtěla sdělit, že výběr barvy ovlivňují i vnitřní a situační faktory, které já jako, v tomto případě výzkumník, nemám šanci ovlivnit. Je to psychický stav dítěte, jeho vnitřní rozpoložení a tak může být výsledek ovlivněn i z této strany. Proto bych v případě, kdy bych potřebovala získat naprosto přesný výsledek vykonávala výzkum u každého dítěte několikrát a to s určitým časovým odstupem. Zajímavé by jistě bylo rozdělit dále výzkum na vzorek chlapců a vzorek děvčat.

Dále jsem brala v úvahu to, zda dítě vyčlenit z kolektivu, vzít ho do klidu a tak test vykonat. V tomto případě by ale na dítě mohlo testování působit nepřírozeně, stresově, nevědělo by, co se děje a i to by výběr barev jistě mohlo ovlivnit. Zároveň však, pokud bych dítě nechala ve třídě, kde si ostatní hráli

nebo vykonávali nějakou činnost, mohlo by se chtít k ostatním připojit a test odbýt. Naprosto nejlepším možným řešením se mi zdálo vykonat tento test u dětí v domácím prostředí, kde je pro ně přirozené mít klid a zároveň zázemí. To však v tomto případě nebylo možné a tak jsem zůstala u druhé možné varianty, vyplnění testu v kolektivu dětí, kde jsou děti zvyklé na práci ve skupině nebo alespoň v přítomnosti jiných dětí a kdy se chovají více přirozeně, než pokud by byly separovány od ostatních. Pracovala jsem tedy s každým dítětem zvlášť, ale ve třídě, kde si učitelka s ostatními dělala svoji činnost. Děti, se kterými jsem testy vyplňovala se nijak nerozptylovaly, ani nijak nechvátaly při vybarvování, aby se mohly do činnosti zapojit. Některé vybarvily jen kruhy, tím splnily požadavek a zvedly se, že mají hotovo, některé děti práce bavila a trvalo jim to déle. Nijak jsem na ně nechvátala a nechala je v klidu pracovat. Jiné z dětí měly problém i s tím kruhy vybarvit a zvolily jen jednu barvu, kterou použily na všech 5 kruhů, další se úkolu zhostily více, než tvořivě, což dokazují pracovní listy, kde jsou kruhy vyplněny postavičkami a některé z dětí pokreslily i druhou stranu listů. Byla jsem ráda, že se každé z dětí vyjádřilo originálně a bylo vidět, že je vzhled pracovních listů nijak neovlivňoval, ani neomezoval. Všem stačila i barevná škála pastelek. Jen bych ráda podotkla, že jedno z děvčat postrádalo bílou barvu. Vzhledem k bílé barvě pracovních listů mě to překvapilo, ale zrovna tak bylo překvapující i to, že si absence bílé barvy všimlo jen jedno ze všech dětí.

U dítěte jsem vždy seděla a nechala ho, aby si svobodně zvolilo pastelku z krabičky, která ležela přímo naproti němu (ani k jedné straně). Jen jsem řekla, že potřebuji, aby mi pomohlo vybarvit kruhy a děti pak už pracovaly samy. Já

jsem si dělala zápisky, kterou barvu zvolily jako první, až pátou. Pokud jich zvolily více, zapisovala jsem si, ale do práce jsem započítala jen prvních pět zvolených barev. S dětmi jsem při vyplňování nekomunikovala, pokud si samy nechtěly povídat.

4.3 Ověření hypotéz

Ke skutečně přesnému ověření hypotéz by bylo zapotřebí věnovat se tomuto výzkumu delší dobu a mnohem podrobněji. Zaměřit se na podrobnosti a detaily, jako je pohlaví zkoumaného dítěte, přesný věk, podmínky, za kterých je výzkum prováděn. Zkusit zkoumat v několika různých podmínkách, v několika časových intervalech.

Ze svých výsledků však mohu říci, že poslední tři hypotézy se do jisté míry potvrdily. Pokud se podíváme do výsledných tabulek a grafů. Je patrné, že děti volily barvy teplé, jako je žlutá a tmavě růžová. Ale všechny barvy jsou intenzivní, jak napsal Goethe. Má první hypotéza, a to ta, že děvčata budou volit červenou, růžovou a chlapci modrou či zelenou se až tak nepotvrdila. Skutečně je zřejmý silnější vnitřní vliv, než vnější.

4.4 Shrnutí výzkumné studie, interpretace a rozbor výsledků

Jelikož jsem k preferenci barev u dětí přistoupila ze dvou možných hledisek (první zvolená a nejčastěji použitá barva), vypracovala jsem dva grafy (Obr. 1, Obr. 2), kde každý z nich zobrazuje procentní hodnoty. Původně jsem měla i ten záměr, že vypracuji graf, který by ukázal, která barva celkově na pracovním listu převládá, ale toto nebylo z technických důvodů možné. Vytvořila jsem si tedy tabulku, která obsahuje všechny barvy, které děti měly k dispozici a které z nich použily (jak už jsem uvedla, jen prvních pět). Výsledek toho, kterou barvu děti volily jako první jsem získala ze svých záznamů při výzkumu. Vzorky jsem zapsala do tabulek a následně vytvořila grafy (Obr. 1, Obr. 2).

Nakonec jsem tedy dospěla k výsledkům takovým, že děti předškolního věku opravdu preferují převážně tři barvy, ale jediné žlutá je nejvíce obsaženou ve vyplněných pracovních listech i nejčastěji první volenou barvou. Další dvě jsou světle modrá a tmavě růžová. Tyto výsledky mě vedly zpět k mé myšlence, kdy mě napadlo, že společnost a kultura podsunuje modrou barvu chlapcům a růžovou nebo červenou děvčatům již od narození.

Když se vrátíme do té části práce, kde je zmíněna symbolika barev, můžeme z toho odvodit, že žlutá barva převažuje tím, že děti jsou bytostí plné energie, jsou přirozené a přirozeně se projevující a proto je jim žlutá barva tolik blízká. Žlutá část spektra symbolizuje teplo, denní světlo a energii. Všechny žluté a nažloutlé tóny působí přívětivým, prosluněným dojmem, jsou

povzbudivé, veselé, komunikativní. Není ani zvláštností, že žlutou barvu volí často ti, co se pohybují ve světě iluzí a uvnitř skrývají napětí a neklid. Proto možná děti tuto barvu zvolily je jim příjemná a jak už jsem uvedla, žlutá je obecně nejlépe přijímanou barvou.

Další nejčastěji volenou barvou byla barva tmavě růžová. Tato nám ukazuje dítě jako energické, s potřebou volnosti. Má zjemnělé kvality červené a tudíž značí něžnou aktivitu, volnost, dravost, sílu vlastní dětem, ale zároveň jejich naivitu a nezralost.

Třetí nejčastější volené byly barvy tmavě i světle modrá. Vidíme v ní děti jako osobnosti, které nemají rády změny, ale řád, který jim poskytuje pocit bezpečí a který modrá barva bezpochyby vyjadřuje. Zároveň je ale modrá barvou svobody a lásky, potřeby milovat. Modrá barva symbolizuje duševní nerovnováhu, která k dětství jistě patří. Jakýsi neklid duše, dětskou nevyrovnanost a stálé hledání sebe sama, ale i bohatý vnitřní život plný dětské fantazie.

Objevuje se nám zde i oblíbenost zelené barvy. Je to barva vyjadřující jistotu a bezpečí, které děti tolik potřebují a zároveň je veselá a působí energicky stejně, jako ony. Vyjadřuje mládí a svěžest.

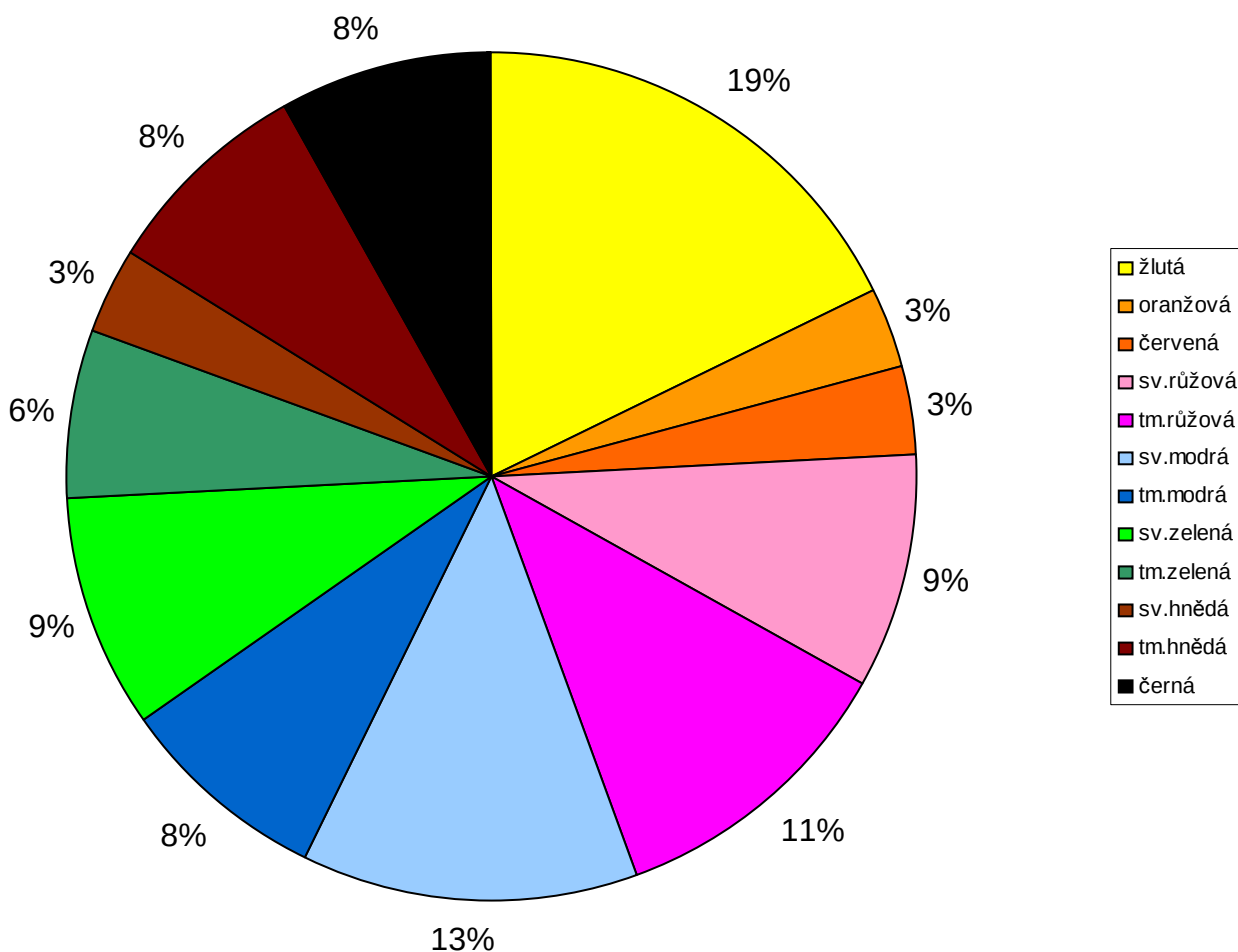
Naopak jsou barvy, které děti buď volily minimálně nebo vůbec, mezi nimi hnědou, černou a překvapivě i červenou. Tento výsledek mě poměrně zaskočil, jelikož jsem předpokládala, že červenou barvu děti budou volit často, vzhledem k její výraznosti a dravosti, k tomu, že děti jsou bytostí energické a tvořivé. Možná je odradila její agresivita, která může být nepříjemná nebo až děsit. Zároveň však mohly být děti již unaveny, jelikož odmítání této barvy může

značit vyčerpání nebo únavu. Malé použití černé barvy poukazuje na to, že zřejmě působí smutně, chladně i přesto, že jistě zanechává silnou stopu. Děti se jí často vyhnuly. Velice zastoupena je jen zředka i hnědá, která symbolizuje teplo a bezpečí, jistota a pořádek, ale je to barva, kterou by měli v oblíbě spíše trpěliví lidé, milující systematičnost a klid, což o dětech jistě říci nelze. Dost možná není u dětí tolik oblíbenou i pro svou nevýraznost, nenápadnost a nudnost.

Jistě by bylo zajímavé provést rozsáhlý test a uskutečnit ho i podle pohlaví, věku, v různých kulturách, dobách, za různých podmínek, jak životních, ekonomických, při různých náladách i změnách zdravotního stavu testovaných. Jistě by se preference barev velice lišila jak u různých lidí, v různých zemích, tak i u každého jedince. Je totiž známo, že tyto faktory velice ovlivňují výběr oblíbených barev, jelikož například jejich symbolika se v každé kultuře může odlišovat, což působí na jedince již od narození.

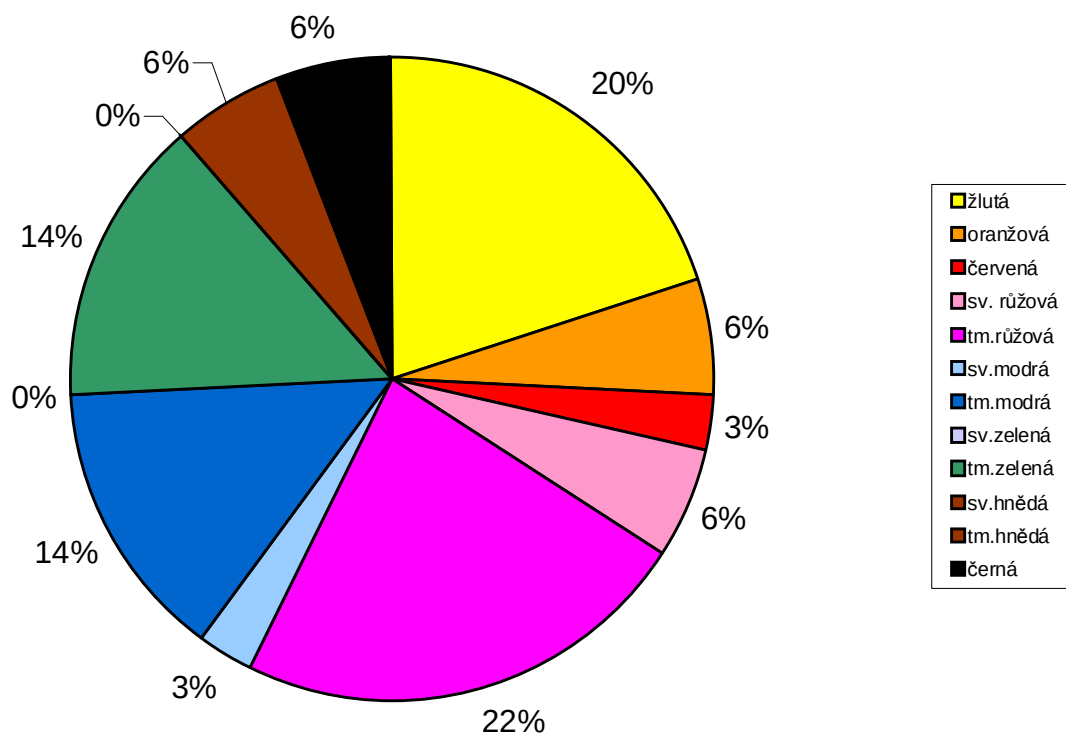
Výsledky jsem si zadala do tabulek, na jejichž základě jsem vypracovala nadcházející grafy (Obr. 1, Obr. 2). Jeden z grafů zobrazuje výsledky volby první barvy, druhý výsledky nejčastěji volené barvy.

Pro zajímavost a možné srovnání je připojen u vyhodnocování testu i výsledek výzkumu preference barev u dětí mladšího školního věku a dospělých prezentovaný ve studii Adama Jančoviče (2008) ve 4 grafech (Obr. 3).

Obr. 1 - Četnost použití jednotlivých barev

Z tohoto grafu je patrné, že hlediska četnosti použité barvy zvolilo 22 dětí (19%) ze 34 do vyplnění listu žlutou, která tak stojí na prvním místě, dále pak 16 dětí (13%), které volily barvu světle modrou a 14 (11%) z nich tmavě růžovou.

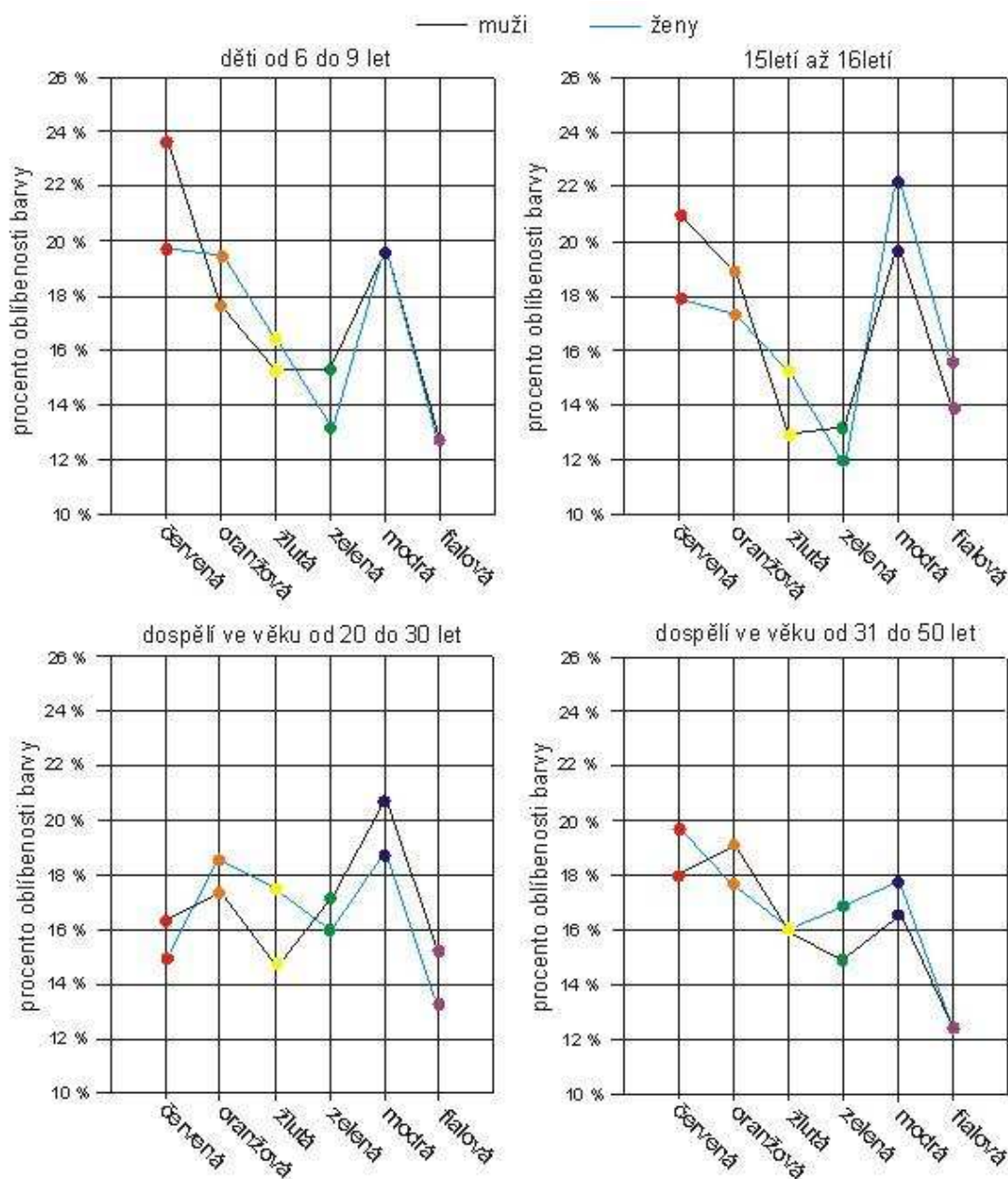
Obr. 2 – Volba prvních barev

Tento graf dokládá, jakou první barvu děti vzaly do ruky nejčastěji. Z hlediska volby první barvy jsem dospěla k podobnému závěru, jako u hlediska nejčastěji volených barev - 8 dětí zvolilo jako první tmavě růžovou pastelku, 7 dětí žlutou a o třetí místo se dělí tmavě modrá s tmavě zelenou.

Jen pro zajímavost a srovnání jsem použila výzkum Adama Jančoviče (2008) (Obr. 3), který ukazuje preferenci barev u dětí mladšího školního věku a osob vyššího věku, kde se například ukázalo, že ze sta dospělých obojího pohlaví asi 20 osob označí za svoji nejoblíbenější barvu modrou, 19 červenou, kdežto nejmenší procento (jen asi 12 osob ze sta) barvu fialovou a žlutou. Na

základě získaných údajů bylo možno sestavit řadu preference u dospělých osob, u nichž se objevuje preference barev přibližně v tomto pořadí (barvy jsou seřazeny od nejoblíbenější po nejméně oblíbenou): modrá, oranžová, zelená, červená, fialová, žlutá. Ukazuje i rozdíly mezi muži a ženami. U dvacetiletých až třicetiletých žen bylo zjištěno následující pořadí: modrá, oranžová, žlutá, zelená, červená, fialová. U starších osob a u dětí figuruje na prvním místě červená před modrou. V každé skupině se ovšem najdou i výjimky – lidé, kteří mají nejraději žlutou nebo fialovou.

Na těchto výsledcích, které se značně liší od mých, je vidět zřejmě i možný jiný způsob výzkumu a rozdíly mezi testovanými vzorky skupin, jejich věkové rozdíly, místo uskutečnění výzkumu a další faktory, které se mohly na výzkumu podílet.

Obr. 3 - Výsledek výzkumu preference barev u dětí mladšího školního věku a dospělých podle Adama Jančoviče (2008).

5. Závěr

Mým cílem bylo zjistit, zda děti preferují určitou barvu při svých kresbách. Když jsem studovala literaturu a vyhledávala informace, dozvídala jsem se spoustu pro mě nových a hlavně zajímavých věcí, které si nejspíš budu pamatovat hodně dlouho. Bohužel jsem zde nemohla sdělit vše, co se týče vývoje dětské kresby a barev, nezmínila jsem jistě ani další barvy a jejich psychologický, symbolický i smyslový význam, ale existuje spousta zdrojů, kde si základní informace člověk může najít.

V průběhu výzkumu jsem sice pomýšlela, zda je možné, aby děti k nějaké barvě inklinovaly, ale výsledek práce se dostavil. Tudíž mohu mou práci uzavřít, i když jistě ne zcela, a to proto, že je toho mnoho, co člověk ještě neprozkoumal do hlubin a tato oblast sem jistě také patří. I vzhledem k výsledkům mého výzkumu a nesouhlasným výsledným informacím z výzkumu Adama Jančoviče mi přijde velice složité, spíše nemožné jednoznačně potvrdit, že lidé, v mém případě děti preferují globálně jednu určitou barvu. Závisí totiž na každém jednotlivci, jeho náladě, na každé osobnosti, na povaze, na charakteru, na zdravotním stavu. Toto se týká jen jedné osoby a vzhledem k tomu, jak může být proměnlivá, je velice těžké sjednotit několik osobností do jedné tabulky.

Výzkumem jsem ale dospěla k závěru, že děti inklinují k barvám blízkým jejich, infantilní, energické povaze, přirozenosti, duševní nevyzrálosti, ale i jejich potřebám, a to k barvě žluté, růžové, modré, barvám teplým a intenzivním. Pro

mě jako učitelku by to mohlo znamenat například to, jak by barevně mohla ladit třída, jaké barvy používat při výzdobě školy, aby se tam dětem líbilo. Samozřejmě výsledky práce by se daly využít i jinde. Jsou důležité například při výběru oděvů, nábytku, doplňků, při zařizování dětského pokoje a vůbec míst, kde se děti pohybují.

Mohli bychom dál zkoumat a rozvíjet teorie, proč děti takové barvy volí a jaký význam to vlastně má pro dospělé a vůbec všechny, kteří s dětmi pracují nebo s nimi mají cokoliv společného.

6. Seznam použité a citované literatury

BALEKA, Jan. Modř : barva mezi barvami. Vyd. 1. Praha : Academia, 1999. 207 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-200-0718-0.

DAVIDO, Roseline D. Kresba jako nástroj poznání dítěte. Vyd. 1. Praha : Portál, 2001. 205 s., VIII s. obr. příl. ISBN 80-7178-449-4.

FÜRST, Maria. Psychologie včetně vývojové psychologie a teorie výchovy. V Olomouci : Votobia, 1997. 263 s. ISBN 80-7198-199-0.

GOETHE, J. W. Smyslově-morální účinek barev. Fabula, 2004. 111 s. ISBN: 80-86600-13-0.

LÜSCHER, Max. Čtyřbarevný člověk. Vyd. 1. Praha : Ivo Železný, 1997. 137 s. Knížky dostupné každému ; sv. 70. ISBN 80-237-3491-1.

PLESKOTOVÁ, Petra. Svět barev. 1. vyd. Praha : Albatros, 1987. 199 s.

READ, Herbert Edward. Výchova uměním. 1. vyd. Praha : Odeon, 1967. 421 s., [64] s. obr. příl. Teorie a kritika ; sv. 18. ISBN (váz.).

Schilling, Inge; Schilling, Gerd. Symbolická řeč barev : s testem osobnosti : základní kniha o barvách. Olomouc : Dobra & Fontána, 1999. 240 s., ISBN 80-86179-30-3.

UŽDIL, Jaromír. Čáry, klikyháky, paňáci a auta : výtvarný projev a psychický život dítěte. 5. přeprac. a dopl. vyd., V Portále 1. Praha : Portál, 2002. 125 s. ISBN 80-7178-599-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Úvod do psychologie. Dotisk 2. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 210 s. ISBN 80-246-0015-3.

7. Použité internetové zdroje

Veronika Fráňová [online]. 2000, poslední revize 11.2.2009 [cit. 10. března 2009].

Dostupný z WWW: <<http://www.onlio.com/clanky/psychologie-barev-2.html>>.

Veronika Fráňová [online]. 2000, poslední revize 18.2.2009 [cit. 10. března 2009].

Dostupný z WWW: <<http://www.onlio.com/clanky/psychologie-barev-3.html>>.

Winderstone Alkiee [online]. 2005, poslední revize 2009

Dostupný z WWW: <<http://www.k-r-p-r.estranky.cz/stranka/ruzova-barva>>

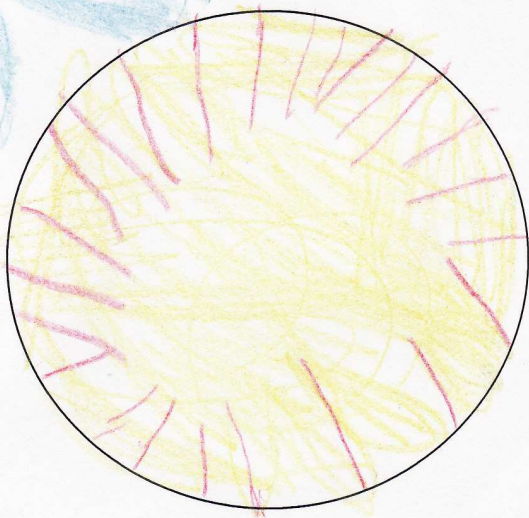
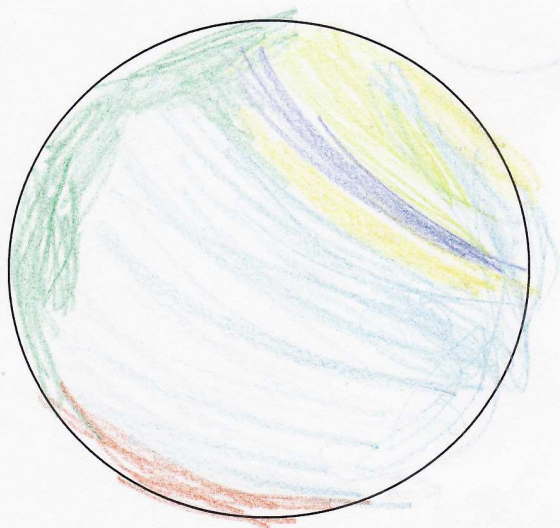
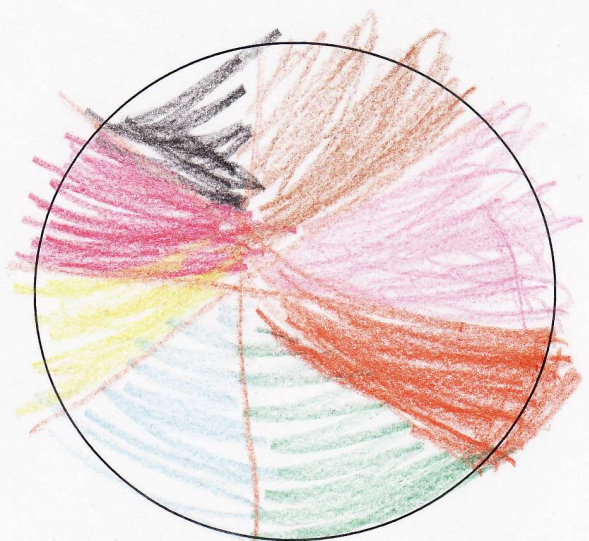
Jančovič, A. [online]. [cit. 26. března 2008]

Dostupný z WWW: <<http://www.ped.muni.cz/wphy/publikace/Jancovic1.html>>

8. Seznam příloh

Vyplněné pracovní listy

Přílohová část

Adra, L.V.

Venduka, 3

